

Τάσος Ανθουλιάς

Ο ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

Από το 500 μ.Χ. ως το 1500 μ.Χ.

Στην ιστορία της Ευρώπης ο Μεσαίωνας είναι η περίοδος
Μεταξύ του 500 μ.Χ. και του 1500 μ.Χ.

Η πρώτη μεσαιωνική περίοδος αναφέρεται συχνά ως
τα Σκοτεινά Χρόνια.

Ο Μεσαίωνας ξεκίνησε με την ανασύνταξη
της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και έληξε ουσιαστικά
με την ανακάλυψη της Αμερικής.

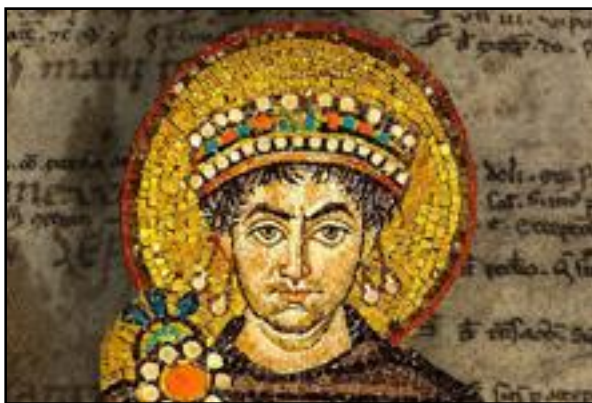

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Η μείωση του ανθρώπινου πληθυσμού, η σμίκρυνση των μεγάλων αστικών κέντρων, οι επιδρομές και η μετακίνηση φυλών, οι οποίες ήδη είχαν ξεκινήσει από την Ύστερη Αρχαιότητα, συνεχίστηκαν στη διάρκεια του Πρώιμου Μεσαίωνα. Οι βάρβαροι επιδρομείς, κυρίως Γερμανικά φύλα, δημιούργησαν νέα βασίλεια σε ό,τι απέμεινε από το Δυτικό Ρωμαϊκό Κράτος.

Κατά τον 7ο αιώνα μ.Χ. η Βόρεια Αφρική, η Μέση Ανατολή και η Ισπανία βρέθηκαν υπό τον έλεγχο του Χαλιφάτου, της Ισλαμικής Αυτοκρατορίας.

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία επιβίωσε στην Ανατολική Μεσόγειο και προώθησε το κοσμικό δίκαιο μέσω του Κώδικα του Ιουστινιανού. Για την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας δείτε στο εικονογραφημένο βιβλίο που μπορείτε να κατεβάσετε ελεύθερα από τη διεύθυνση <https://www.helidoni.info/HistByzantium.pdf>.

Δημιουργήθηκαν πολλά μοναστήρια ενώ συνεχίζονταν οι εκστρατείες εκχριστιανισμού της παγανιστικής Ευρώπης.

Μετά το 1000 μ.Χ. ο πληθυσμός της Ευρώπης αυξήθηκε πολύ καθώς οι τεχνολογικές και αγροτικές καινοτομίες επέτρεψαν την αύξηση της αγροτικής παραγωγής και την άνθηση του εμπορίου. Επίσης η κλιματική αλλαγή της θερμής μεσαιωνικής περιόδου επέτρεψε την αύξηση των αποδόσεων των καλλιεργειών.

Ο φεουδαλισμός ήταν η πολιτική οργάνωση, στην οποία οι ιππότες –και γενικά οι ευγενείς– όφειλαν στρατιωτικές υπηρεσίες στους ηγεμόνες τους με αντάλλαγμα το δικαίωμα να εκμεταλλεύονται οικονομικά τη γη, την οποία καλλιεργούσαν χωρικοί που όφειλαν ενοίκιο και εργασία στους ευγενείς. Ήταν το σύστημα με το οποίο οργανώθηκε ιεραρχικά και οικονομικά η κοινωνία την περίοδο αυτή.

Σε αυτή την περίοδο έγινε η επίσημη διαίρεση της Καθολικής και της Ορθόδοξης Εκκλησίας με το Σχίσμα Ανατολής-Δύσης του 1054. Δείτε και στο εικονογραφημένο βιβλίο της «Ιστορίας των Θρησκειών» που μπορείτε να κατεβάσετε ελεύθερα από τη διεύθυνση:

<https://www.helidoni.info/HistReligion.pdf>.

Οι Σταυροφορίες, που οργανώθηκαν για πρώτη φορά το 1095, υπήρξαν στρατιωτικές προσπάθειες των Χριστιανών της Δυτικής Ευρώπης να αφαιρέσουν τον έλεγχο των Αγίων Τόπων από τους Μουσουλμάνους.

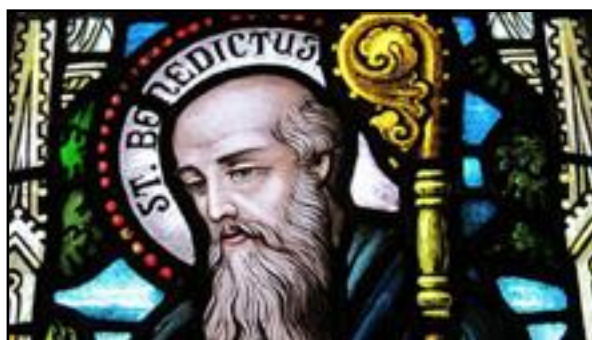
Στη Δύση την πνευματική ζωή χαρακτήρισε ο σχολαστικισμός, μια φιλοσοφία που έδινε έμφαση στη συνύπαρξη της Πίστης με τη Λογική, και η ίδρυση πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

Μεταξύ του 5ου και του 8ου αιώνα, νέοι λαοί και ισχυρές προσωπικότητες κάλυψαν το κενό που άφησε πίσω της η ρωμαϊκή κεντρική διακυβέρνηση. Οι Οστρογότθοι εγκαταστάθηκαν στην Ιταλία στα τέλη του 5ου αιώνα. Οι Βουργουνδοί εγκαταστάθηκαν στη Γαλατία, στην περιοχή μεταξύ των σημερινών πόλεων της Γενεύης και της Λυών.

Στη Βόρεια Γαλατία, οι Φράγκοι και οι Βρετανοί δημιούργησαν μικρά κρατίδια. Άλλα βασίλεια δημιουργήθηκαν από τους Βησιγόθους στην Ισπανία, τους Σουηβούς στη βορειοδυτική Ισπανία και τους Βάνδαλους στη Βόρεια Αφρική. Κατά τον 6ο αιώνα, οι Λομβαρδοί εγκαταστάθηκαν στη Βόρεια Ιταλία, αντικαθιστώντας το Βασίλειο των Οστρογόθων.

Ο Πρώιμος Μεσαίωνας υπήρξε περίοδος ανόδου του μοναχισμού στη Δύση. Η μορφή του ευρωπαϊκού μοναχισμού καθορίστηκε από παραδόσεις και ιδέες προερχόμενες από τους Πατέρες που μόνασαν στις ερήμους της Αιγύπτου και της Συρίας. Ο Βενέδικτος της Νουρσίας συνέγραψε τον Κανόνα των Βενεδικτίνων για τον Δυτικό Μοναχισμό στη διάρκεια του 6ου αιώνα, ορίζοντας λεπτομερώς τις διοικητικές και πνευματικές υποχρεώσεις μιας κοινότητας μοναχών υπό την καθοδήγηση ενός αββά, δηλαδή ηγουμένου.

Οι μοναχοί και τα μοναστήρια είχαν μεγάλη επίδραση στη θρησκευτική και πολιτική ζωή του Πρώιμου Μεσαίωνα. Ήταν οι βάσεις για τις ιεραποστολές και τον προσηλυτισμό. Ήταν, επίσης, τα κύρια και πολλές φορές τα μόνα κέντρα εκπαίδευσης και μάθησης σε κάποιες περιοχές. Πολλά από τα σωζόμενα χειρόγραφα των Ρωμαίων κλασικών συγγραφέων αντιγράφηκαν στα μοναστήρια κατά τον Πρώιμο Μεσαίωνα. Μοναχοί υπήρξαν επίσης συγγραφείς πρωτότυπων έργων.

Ο Καρλομάγνος με εκστρατείες επέκτεινε τα όρια της Φραγκίας. Η στέψη του Καρλομάγνου ως Αυτοκράτορα τα Χριστούγεννα του 800 θεωρείται κρίσιμο σημείο της μεσαιωνικής ιστορίας, που σηματοδοτεί μια μορφή αναβίωσης της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, καθώς ο νέος Αυτοκράτορας έλεγχε πολλά από τα εδάφη που κάποτε ανήκαν σε αυτήν.

Ένας από τους βασικούς στόχους του Καρλομάγνου ήταν να εξυψώσει το μορφωτικό επίπεδο του λαού του, ξεκινώντας από τον κλήρο που ήταν ο φορέας της γνώσης και των τεχνικών μετάδοσής της στη χριστιανική αυτοκρατορία. Στον Αλκουίνο της Υόρκης ανέθεσε την αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης. Αυτός συστηματοποίησε τη λατινική ορθογραφία και γραμματική και κατάρτισε στην ανακτορική σχολή έναν απαιτητικό κύκλο σπουδών σε δύο επίπεδα: το πρώτο περιλάμβανε τη γραμματική, τη ρητορική και τη διαλεκτική, και το δεύτερο τη γεωμετρία, την αριθμητική, την αστρονομία και τη θεωρία της μουσικής.

Πρόοδος σημειώθηκε και στις τέχνες. Στην αρχιτεκτονική, λόγω της μεγάλης εύνοιας που έχαιρε πλέον η εκκλησία, παρατηρήθηκε κατασκευαστικός οργασμός. Από το 768 ως το 855 κτίστηκαν 27 νέοι καθεδρικοί ναοί και 417 μοναστήρια.

Στη μουσική επινοήθηκε η πολυφωνία, που προετοίμασε το έδαφος για τη μεταγενέστερη εξέλιξη της μουσικής. Έγγραφα που ανακαλύφθηκαν δείχνουν την ανάπτυξη της ορχηστρικής μουσικής με νέα όργανα. Στη φωτογραφία μία κιθάρα.

Η διάσπαση της Αυτοκρατορίας συνοδεύτηκε από εισβολές, μεταναστεύσεις και επιδρομές από εξωτερικούς εχθρούς. Ο Ατλαντικός και οι ακτές της Βόρειας Ευρώπης παρενοχλούνταν από τους Βίκινγκς. Αυτοί έκαναν επιδρομές στα βρετανικά νησιά και αργότερα εγκαταστάθηκαν εκεί, καθώς και στην Ισλανδία. Το 911 ένας φύλαρχος των Βίκινγκς πήρε την άδεια από τον βασιλιά των

Φράγκων να αποικήσει την περιοχή που είναι γνωστή ως Νορμανδία.

Τα ανατολικά τμήματα των Φράγκικων βασιλείων, ιδίως η Γερμανία και η Ιταλία, βρίσκονταν συνεχώς υπό την απειλή των Μαγυάρων (δηλαδή των Ούγγρων), μέχρι το 955 που οι Μαγυάροι ηττήθηκαν σε μια μεγάλη μάχη.

Στη διάρκεια του Ώριμου ή Μέσου Μεσαίωνα παρατηρήθηκε ραγδαία δημογραφική ανάπτυξη. Οι ιστορικοί εκτιμούν ότι ο ευρωπαϊκός πληθυσμός αυξήθηκε από τα 35 στα 80 εκατομμύρια μεταξύ των ετών 1000 και 1347, κάτι που αποδίδουν στη βελτίωση των μεθόδων αγροτικής παραγωγής, στη βελτίωση των

κλιματικών συνθηκών, στην αύξηση των καλλιεργήσιμων εδαφών χάρη στην αποψίλωση των δασών και στην απουσία εισβολών.

Οι χωρικοί αποτελούσαν πάνω από το 90% του πληθυσμού. Δεν κατοικούσαν πια σε απομονωμένα αγροκτήματα, αλλά συγκεντρώνονταν σε μικρές κοινότητες. Στην εικόνα η βασική κοινωνική διαστρωμάτωση του Μεσαίωνα: κληρικός, ευγενής και χωρικός.

Στον Μεσαίωνα ήταν κοινωνική επιταγή οι γυναίκες να ζουν εξαρτώμενες από κάποιον άνδρα, ο οποίος μπορούσε να είναι ο πατέρας τους, ο σύζυγός τους ή κάποιος άλλος άρρενας συγγενής. Οι γυναικείες δραστηριότητες περιορίζονταν στις δουλειές του νοικοκυριού και

στην εκπαίδευση των παιδιών. Στην ύπαιθρο έπαιρναν επίσης μέρος στη συγκομιδή, στη φροντίδα των οικόσιτων ζώων, ενώ μπορούσαν να συνεισφέρουν στα έσοδα του νοικοκυριού παρασκευάζοντας νήμα ή ζύθο μέσα στο σπίτι.

Αυτή ήταν η περίοδος που σχηματίστηκαν τα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη της Δυτικής Ευρώπης. Οι βασιλείς της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ισπανίας εδραίωσαν τη δύναμή τους και δημιούργησαν θεσμούς διακυβέρνησης που άντεξαν στον χρόνο.

Οι λόγιοι του 12ου και 13ου αιώνα προσπάθησαν να γεφυρώσουν τη χριστιανική θεολογία με την αρχαία φιλοσοφία. Αποκορύφωμα του ρεύματος αυτού ήταν το έργο του Θωμά Ακινάτη, γνωστού για τη συγγραφή του βιβλίου «Επιτομή της Θεολογίας».

Ο Τζόττο ήταν Ιταλός ζωγράφος και αρχιτέκτονας από τη Φλωρεντία. Θεωρείται από τις σημαντικότερες μορφές της τέχνης στον Μεσαίωνα και πρόδρομος της Αναγέννησης.

Ο Δάντης Αλιγκέρι ήταν ένας από τους σημαντικότερους Ιταλούς ποιητές. Θεωρείται ο πρώτος σημαντικός δημιουργός στην ιταλική ποίηση ενώ το περίφημο έργο του, η «Θεία Κωμωδία», εκτιμάται μέχρι σήμερα ως ένα από τα σημαντικότερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ο Τζέφρυ Τσώσερ ήταν Άγγλος συγγραφέας, ποιητής, φιλόσοφος και διπλωμάτης. Αν και έγραψε πολλά έργα, είναι περισσότερο γνωστός για το έργο του «Οι Ιστορίες του Κάντερμπερ».

Ο Μάρκο Πόλο ήταν Βενετός έμπορος και εξερευνητής. Τα ταξίδια του καταγράφηκαν στο βιβλίο «Τα Ταξίδια του Μάρκο Πόλο», όπου περιγράφονται από τον ίδιο όλα όσα είδε και έζησε κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του στην Κεντρική Ασία και στην Κίνα.

Η ανέγερση Γοτθικών Καθεδρικών Ναών, όπως εκείνος στη Σαρτρ, είναι μερικά από τα επιφανέστερα καλλιτεχνικά επιτεύγματα αυτής της περιόδου.

Ο 12ος και ο 13ος αιώνας χαρακτηρίστηκαν από οικονομική ανάπτυξη και καινοτομίες στις μεθόδους παραγωγής. Ανάμεσα στις σημαντικότερες ανακαλύψεις της περιόδου αυτής συγκαταλέγονται ο ανεμόμυλος, ο νερόμυλος, το μηχανικό ρολόι, η παρασκευή ποτών μέσω απόσταξης, καθώς και η χρήση του αστρολάβου.

Εφευρέθηκαν τα πρώτα γυαλιά όρασης.

Η αμειψισπορά, την οποία υιοθέτησε σταδιακά ολόκληρη η Ευρώπη, οδήγησε στην αύξηση της συνολικής γεωργικής παραγωγής. Αμειψισπορά είναι η εναλλαγή καλλιεργειών στο ίδιο χωράφι. Σκοπός της είναι ο εμπλουτισμός του εδάφους με συστατικά που άλλα φυτά απορροφούν και άλλα αποδίδουν στο έδαφος. Την καλλιέργεια των βαρύτερων εδαφών διευκόλυνε η εμφάνιση νέας μορφής αρότρου, ενώ η εφαρμογή κολάρου στα ζώα που το τραβούσαν κατά το όργωμα επέτρεψε την αντικατάσταση των βοδιών με άλογα (που είναι ταχύτερα και χρειάζονται λιγότερη τροφή).

Τα πρώτα χρόνια του 14ου αιώνα χαρακτηρίστηκαν από κλιματική αλλαγή με μεγάλη πτώση της μέσης θερμοκρασίας. Τα χρόνια 1313 ως 1321 σε ολόκληρη την Ευρώπη σημειώθηκαν εκτεταμένες βροχοπτώσεις. Μια ακολουθία από αποτυχημένες σοδειές είχε σαν αποτέλεσμα σοβαρές ελλείψεις τροφίμων που

προκάλεσε πολλά εκατομμύρια θανάτους από υποσιτισμό.

Τη δύσκολη αυτή κατάσταση ακολούθησε το 1347 ο Μαύρος Θάνατος (η πανώλη), μια πανδημία που εξαπλώθηκε στην Ευρώπη σε χρονικό διάστημα τριών ετών. Ο απολογισμός άγγιζε πιθανώς τα 35 εκατομμύρια νεκρούς Ευρωπαίους, κάπου το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού. Τα αστικά κέντρα χτυπήθηκαν περισσότερο εξαιτίας της πυκνής κατοίκησης. Οι συνθήκες χειροτέρεψαν αργότερα εξαιτίας της περιοδικής επανεμφάνισης του λοιμού μέχρι το τέλος του Μεσαίωνα.

Μετά την πρώτη ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος που είχε γίνει στην Ιταλία τον 13ο αιώνα, άρχισαν να δημιουργούνται χρηματιστήρια για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πολεμικών συγκρούσεων.

Ο Ύστερος Μεσαίωνα υπήρξε μάρτυρας της ανόδου ισχυρών, χτισμένων γύρω από τη βασιλική εξουσία, κρατών-εθνών σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Η απόπειρα απόσπασης από τους Άγγλους των εδαφών που ήλεγχαν στα νοτιοδυτικά της Γαλλίας οδήγησαν στον Εκατονταετή Πόλεμο (1337 ως 1453). Στην αρχή

του πολέμου οι Άγγλοι κατέλαβαν την πόλη του Καλαί και πήραν τον έλεγχο πολύ μεγάλου μέρους της Γαλλίας. Η κατάσταση αντιστράφηκε όταν οι στρατιωτικές επιτυχίες της Ιωάννας της Λωρραίνης (Jeanne d'Arc) προς τα τέλη της δεκαετίας του 1420 έφεραν τη νίκη των Γάλλων απέναντι στους Άγγλους, καθώς και την κατάληψη των τελευταίων αγγλικών κτήσεων στα ηπειρωτικά.

Η Αγγλία, μετά την ήττα της στον Εκατονταετή Πόλεμο, υπέφερε από ένα μακροχρόνιο εμφύλιο σπαραγμό, γνωστό με την ονομασία ως Πόλεμος των Ρόδων, ο οποίος τερματίστηκε όταν ο Ερρίκος Τυδώρ ανήλθε στον θρόνο, μετά την καθοριστική νίκη του απέναντι στον Ριχάρδο Γ'. Η Σκωτία ανεξαρτητοποιήθηκε από τους Άγγλους και εξασφάλισε την παπική αποδοχή.

Η Κωνσταντινούπολη έπεσε οριστικά στα χέρια των Οθωμανών το 1453 γράφοντας τον επίλογο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μετά από χίλια περίπου χρόνια ιστορίας.

Προς το τέλος του Μεσαίωνα, η εφεύρεση της τυπογραφίας γύρω στο 1450 από τον Ιωάννη Γουτεμβέργιο οδήγησε στην εγκαθίδρυση εκδοτικών οίκων σε ολόκληρη την Ευρώπη, διευκολύνοντας τη μαζική παραγωγή και τη διάδοση συγγραμμάτων και ιδεών.

Η δημιουργία αξιόπιστων και ανθεκτικών τύπων караβιών, όπως η караβέλα, επέτρεψε στους εξερευνητές να πραγματοποιήσουν περισσότερο φιλόδοξες διαδρομές. Ο Βαρθολομαίος Ντιάζ περιέπλευσε το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας και ο Βάσκο ντα Γκάμα περιέπλευσε την Αφρική μέχρι την Ινδία. Οι ισπανικές μοναρχίες της Καστίλλης και της Αραγωνίας χρηματοδότησαν το 1492 το ταξίδι του Γενοβέζου Χριστόφορου Κολόμβου που άνοιξε τον δρόμο για την εξερεύνηση της Αμερικανικής Ηπείρου.

